

Wieś polska 1918-2018
W poszukiwaniu
źródeł teraźniejszości

Maria Halamska

Wieś polska 1918-2018 W poszukiwaniu źródeł teraźniejszości

Warszawa 2020

IRWIR PAN

1918
CIĄGŁOŚĆ I ZMIANA
2018

Recenzent: prof. dr hab. Roch Sulima

Redakcja i korekta: Katarzyna Głowińska (Lingventa)

Projekt okładki: Frycz i Wicha Sp. j.

Na okładce wykorzystano zdjęcie Małgorzaty Wójtowicz-Cichoń „Pasieka wiosną”, przedstawiające okolice domu rodzinnego autorki

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „DIALOG” w latach 2017–2019

Partnerem w projekcie jest Główny Urząd Statystyczny

Publikacja wsparta przez Fundację Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej oraz Fundację Wspomagania Wsi

Copyright © by Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa 2020

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa 2020

ISBN 978-83-66470-54-5

doi 10.7366/9788366470545

Wydawca

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa
Polskiej Akademii Nauk
ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa
www.irwirpan.waw.pl

Partner wydawniczy

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa
tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (Jerzy Łazarzski)

Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
1. Cel monografii i jej źródła	9
2. XIX stulecie w dziejach polskiej wsi, czyli podłoże współczesności	10
3. „Długie trwanie” i sposób jego analizy	12
4. Problemy analizy i opisu	15
1. LUDNOŚĆ WIEJSKA: EWOLUCJA STRUKTUR DEMOGRAFICZNYCH I SPOŁECZNYCH	21
1. Zmiany liczebności ludności wiejskiej i jej struktury demograficznej	21
2. Zmiany poziomu i struktury wykształcenia	28
3. Zmiany struktury społeczno-zawodowej na wsi	30
4. Źródła utrzymania ludności wiejskiej	49
5. Ludność wiejska – rytm(y) ewolucji	55
2. WIEJSKA GOSPODARKA: OD ROLNICZEJ DO WIELOFUNKCYJNEJ	58
1. Gospodarka wiejska, czyli...	58
2. Rolnictwo: jego rozwój i zmieniające się funkcje	62
3. Wiejska gospodarka nierolnicza	94
4. Gospodarka wiejska – mechanizmy procesu zmian	97
3. WIEJSKIE SPOŁECZNOŚCI	101
1. „Wiejskie terytoria”: wioska, parafia, terytorium władzy	102
2. Mieszkańcy: swoi i „inni”	109
3. Instytucje „sprawiające, że całość jest wewnętrznie zintegrowana...”	115
4. „Pewien stopień psychicznego zespolenia”	143
4. WIEJSKOŚĆ W POLSKIM SPOŁECZEŃSTWIE	147
1. Kultura wsi: kultura chłopska, kultura ludowa, ...kulturowy patchwork?	148
2. „Politykowanie” wsi	164
3. Wiejska przestrzeń jako kadr i moderator procesów społecznych	183

ZAKOŃCZENIE: CZAS, ZMIANY, CIĄGŁOŚĆ NA EUROPEJSKICH PERYFERIACH	208
1. Czas(y) społeczny/e	208
2. Zmiany i ciągłość	209
3. „Społeczna konfiguracja rolnictwa” w stuletnich dziejach Polski	213
4. Zachodnia uniwersalność czy peryferyjna specyfika?	219
 BIBLIOGRAFIA	 225
 INDEKS NAZWISK	 243